

Vanaf de zijlijn

Waarschijnlijk bent u net zo geschrokken van de inhoud van *bijen* van september als ik. Op steeds meer plaatsen wordt Amerikaans vuilbroed geconstateerd, de bijenhouderij staat onder hoogspanning. Links en rechts worden beschuldigende vingers opgestoken, waar we uiteraard niets mee opschieten. Terecht roept Dick Vunderink op het hoofd koel te houden.

Door de bijna twee uren vaarafstand van de vastewal naar Terschelling en het nog steeds bestaande invoerverbod van bijen verwacht ik dat de Amerikaansvuilbroedstorm voorlopig aan de imkers voorbij zal gaan en beschouw ik me als een toeschouwer aan de zijlijn.

De verwijten gaan vooral richting Carnica-Buckfasttelers, waarbij voor het gemak over het hoofd wordt gezien dat de Carnicateelt al een veertig jaar gemeengoed is zonder dat er ooit Amerikaans vuilbroed is geconstateerd. Wat voor soort imkers zijn het eigenlijk die zich vol overgave toeleggen op de Carnica- of Buckfastteelt? Mag ik het zo formuleren: enthousiastelingen die gepassioneerd bezig zijn en voor wie het beste resultaat nog niet goed genoeg is.

Om een goed resultaat te bereiken zijn orde, netheid en secuur werken een eerste vereiste en die aanpak verwacht je van mensen die serieus bezig zijn. Toch lezen we op pagina 235 'opvallend dat het steeds de Buckfastbij betreft waar AVB optreedt, dat hoeft niets met de bij zelf te maken te hebben – al leidt de grote haaldrift van de Buckfastbij gemakkelijk tot roverij'. Mijn commentaar: Die roverij zou een verklaring kunnen zijn van AVB bij de Buckfastbij in Duitsland als bijen sporen uit andere aangetaste volken meenemen, maar in Nederland wordt juist bij de Buckfastbij AVB geconstateerd en gaat deze gedachte dus niet op. Ook het weer krijgt de schuld. Op pagina 234 staat te lezen dat de slechte zomer van 1993, gevolgd door een natte winter en dito voorjaar 1994 zeker een factor bij de AVB explosie zullen zijn. Niemand zal tegenspreken dat slecht weer tijdens het vliegseizoen een negatieve invloed heeft op de ontwikkeling van een bijenvolk, let wel op de ontwikkeling van elk bijenvolk, ongeacht het ras.

Toch is tot september alleen bij de Buckfastbij AVB geconstateerd. Al met al zijn we nog niet veel opgeschoten. Wel rijzen er bij mij een paar vragen. Is het mogelijk dat door het voortdurend selecteren op zachtvaardig gedrag en haaldrift bij de Buckfastbij

andere wezenlijke levensfactoren, zoals o.a. weerstand tegen ziekten in het algemeen of AVB in het bijzonder, in het slop zijn geraakt? Dat 'o.a.' is bewust gekozen en zult u beter begrijpen na het volgende praktijkverhaal uit het blad van de Leidse imkervereniging.

'Mijn eerste Buckfast-moer'

Tijdens de koninginneteelcursus werd het mij duidelijk: om echt mee te kunnen doen moest ook ik overgaan op Buckfastvolken. Ik werd overrompeld door de enorme hoeveelheden honing, waar ik zelfs in mijn stoutste dromen nooit aan had gedacht. Op 7 augustus ben ik 'Hare Majesteit' gaan halen vanaf St. Philipsland, waar zij door haar droomprinsen was bevrucht. Met behulp van jonge bijen uit een ander volk is de koningin in een zesramer aan de leg gegaan. Na een week bleek de koningin al een vol raam broed te hebben geproduceerd. Iedere avond voerde ik aan het volk tenminste 200 gram honing en na een week opnieuw een raam stuifmeel. Na drie weken, het was inmiddels september, heb ik het volk versterkt met uitlopend broed van andere volken en ben overgegaan naar een tienramer. Ondertussen begonnen de bijen goed te vliegen en brachten zelf stuifmeel binnen. Zo zou het volk de winter in moeten, althans zo deed ik het al meer dan tien jaar met de 'gewone' bijenrassen. Al gauw bleek dat dit bij mijn Buckfast tot problemen zou leiden. De bijen vlogen praktisch bij alle soorten weersomstandigheden. Regen en wind waren geen enkel beletsel. Begin oktober vertrouwde ik het niet langer en besloot een tweede bak met uitgebouwde raten onder de eerste te plaatsen. Een complete emmer Trim-o-bee had ik ondertussen gevoerd en ik vond het welletjes. Maar wat is wijsheid? De bijen bleven maar stuifmeel aanvoeren en het leek soms wel mid-zomer. Gelukkig viel de winter vroeg in, half november 1993 begon het te vriezen. Dit zou de koningin wel de nodige rust geven. Maar tot mijn stomme verbazing bleven de bijen vliegen bij 4°C en zon! Zo gauw de zon doorkwam, kwamen ook de bijen. Op 4 december vlogen de bijen weer dat het een lieve lust was hoewel... er bleven nogal wat dode bijen voor de kast liggen. Om een lang verhaal kort te maken, van de bewuste imker haalden zijn ene raszuivere en vijf standbevruchte Buckfastvolken het einde van de winter niet. De gevoerde 14 kg wintervoedsel was veel te weinig. Dat had minstens 20 kg moeten zijn.

Lering trekken

Uit deze praktijkervaring komt als eerste naar voren

dat er met de Buckfastbij wezenlijk anders geïmkerd moet worden. Als het uitvliegen van de Buckfast tot midden in de winter een eigenschap van het ras blijkt te zijn dan leidt dit automatisch tot de conclusie van onaangepast gedrag bij de heersende klimaatomstandigheden. Ik begeef me op glad ijs, ik weet het, maar zouden de mid-winter-uitvluchten ook een gevolg zijn van het doorselecteren op haaldrift?

Resteert nog steeds de vraag waarom het tot nu toe alleen Buckfastbijen zijn waar AVB wordt geconstateerd. We kunnen proberen de kool en de geit te sparen maar alles wijst er op dat AVB op de een of andere manier samenhangt met de Buckfastbij. Door imkers zijn zowel Buckfastmoertjes als volkjes uit het buitenland ingevoerd hetgeen mij uit gesprekken met imkers is gebleken. Invoer van levend materiaal uit gebieden waar AVB zeer regelmatig voorkomt staat gelijk aan het spelen met vuur en nu hebben we ons gebrand. Wel, de feiten liggen er en nu het vervolg. Gaan we de Amerikaanse kant op waar voor de bestrijding van AVB in het voor- en/of najaar het antibioticum Terramycine wordt gevoerd? Het lijkt me een heilloze weg want door de bestrijding krijgen bijenvolken geen enkele kans om weerstand tegen de ziekte op te bouwen. Het beste antwoord op zowel de varroamijt als het Amerikaans vuilbroed is om op zoek te gaan naar aangetaste cq. geïnfecteerde volken die zonder gebruik van chemische middelen niet ten gronde gaan en van deze volken verder te telen. Wellicht moet dit het enige project van onderzoek worden op de Ambrosiushoeve waarvoor de gezamenlijke imkerij de financiële bijdrage zal moeten verhogen. Een heikel punt, ik weet het, maar zoals het nu gaat lopen we voortdurend achter de feiten aan.

Amerikaans vuilbroed is een ernstige ziekte met verstrekende gevolgen hetgeen uit het volgende blijkt.

Besmetting na twaalf jaar

Een bijenhouder had Amerikaans Vuilbroed in zijn elf volken, ze werden verbrand. Nadat dit was geschied bemerkte hij dat de dekkleedjes waren vergeten. Hij verpakte ze in meerdere kranten en borg ze op in zijn schuur. Meer dan 12 jaar later kreeg hij het pakje weer in handen en oordeelde dat na zo lange tijd de sporen wel dood zouden zijn. De dekkleedjes legde hij op zes sterke volken en al deze volken hadden in zeer korte tijd vuilbroed; nog tragischer was dat op een tot nu toe gezonde naburige bijenstand ook vuilbroed werd geconstateerd.

Het goddelijke ambrosia

Waar komt toch al die honing in supermarkten en andere winkels vandaan? Als het goed is staat het allemaal op het etiket, maar daar ontbreekt nog wel eens het een en ander aan. Via de rubriek 'The World Honey Market' in 'American Bee Journal' krijgen we een aardig inzicht in de honingstroom over onze aardbol. Er wordt een overzicht gegeven van de acht geselecteerde honingproducerende landen die gezamenlijk 40% van de wereldhoningproductie voor hun

	Aantal volken	Oogst per volk	Totale productie (x 1000 kg)	Export	Binnenl. consum.
Argentinië	1.600	30	48.000	44.000	5.000
Canada	503	61,6	31.000	10.000	22.800
China	7.000	29	202.000	80.000	121.005
Duitsland	1.179	28,9	28.000	17.500	104.000
Japan	226	16,8	3.800	20	40.980
Mexico	2.400	22,9	55.000	43.000	11.500
Rusland	4.700	10,6	50.000	1.200	48.800
USA	2.765	32,5	90.000	4.000	138.000
Totaal	20.373	28,9	507.800	199.720	492.085

rekening nemen en 60-70% van de wereldhandel. Van deze acht landen voeren Argentinië en Rusland in het geheel geen honing in. China produceert 40% van de totale wereldhandel en is verantwoordelijk voor de zeer lage wereldhoningprijs. China heeft over de afgelopen drie jaar een gemiddelde honingproductie gehaald van 204.000 ton per jaar. Per land zijn voor 1993 bij benadering bovenstaande cijfers opgesteld.

Het weer in november

De periode 1961-1990 bracht ons op een landelijk gemiddelde van 55 uren zon, 79 mm neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 8,9°C. Het weer de afgelopen vijf jaren ziet u in de tabel.

November-maanden

Jaar	Zon (uren)	Neerslag (mm)	Max.temp. (°C)
1989	zr. zonnig (70)	zeer droog (31)	normaal
1990	normaal	zeer nat (110)	normaal
1991	normaal	zeer nat (112)	normaal
1992	normaal	zeer nat (117)	zacht (10,8)
1993	zeer zonnig (79)	droog (51)	zr koud (5,1)

Geraadpleegd

Kerkvliet, Erik. Mijn eerste Buckfast-moer, Leidse imkervereniging De Stertselaar 18(1): 11 (1994)
 JeKaVe. Uit de Jaagkieps, Bijenteelt 64(1): 31 (1962)
 Honey situation in selected countries; American Bee Journal 134(2): 78 (1994)